

Pojem / Pojem a „praxe“ (myšlení)

Pro Řeky nebylo vůbec samozřejmé, dokonce ani právě snadné skutečnost a význam pojmů objevit a odhalit, i když to byli právě oni, komu onen vynález pojmovosti musíme přiznat. Proč tomu tak bylo? Jedním důvodem (spíše než příčinou) byla jejich představa, že poznávání spočívá v jakémsi vnitřním probuzení (duše: Hérakleitos mluví o tom, jak špatnými svědky jsou člověku smysly, pokud má nechápavou, tj. neotevřenou duši) a v jakémsi otevření vnitřních očí, vnitřního zraku: stačí, když duše otevře oči – a za předpokladu, že se nevyskytne nějaká další překážka, prostě vidí, jak se věci mají. Docela stačí, že zírání: THEOREIN znamená zírání, dívání se, pozorování, zrakem registrování. Zírání totiž pro Řeky znamenalo nic nedělat, jen se dívat; samo dívání se nepovažovalo za nic činného, aktivního, za žádné „dělání“. („Dělání“ se řeklo řecky PRATEIN a PRAXIS; Aristotelés výslovně uvádí, že cílem dělání, konání je dílo, kdežto cílem zírání, THEORIA je pravda.) To však nemůžeme považovat jen za nějaký mylný, zastaralý názor, který jsme už překonali a který dnes už nikdo rozumný nemůže držet. Je to důležitá okolnost, která způsobila nemalou pohromu nejen pro samotnou řeckou filosofii, ale i pro celou pozdější evropskou středověkou i novověkou myšlenkovou tradici. Rozpoznat zcela jasně, že poznávání, vůbec myšlení je praxe, kterou je nutno si osvojit právě jen „v praxi“, tj. tím, že „prakticky, doopravdy“ myslíme,, „prakticky“ poznáváme, se podařilo teprve velice pozdě, až díky Hegelovi a hegelovské levici, zejména pak díky mladému Marxovi. Proto je nezbytné věnovat tomuto problému docela zvláštní pozornost.

(Berlín, 930220-2)